«Φοίνισσες»

29/9/02

ΣΕ ΜΙΑ ΤΡΑΓΩΔΙΑ όπου η Ιοκάστη είναι ζωντανή και δεν αυτοκτονεί αμέσως αφού τυφλωθεί ο Οιδίποδας, εδώ που ακόμη και ο ίδιος ο Οιδίποδας είναι παρών και ζει το τραγικό τέλος του Ετεοκλή και του Πολυνείκη καθώς και τη σφαγή της Ιοκάστης πάνω από τα πτώματα των παιδιών της, βλέπουμε ότι ο Ευριπίδης μαζεύει όλους ή μάλλον αρκετούς τραγικούς ήρωες σκιαγραφώντας μια συμβολική εικόνα του εμφύλιου σπαραγμού στη θεατρική σκηνή.

Οταν διδάσκεται η συγκεκριμένη τραγωδία «410 ή 409 π.Χ.» ο Πελοποννησιακός πόλεμος συνεχίζεται με σφοδρότητα ενώ παράλληλα ο θάνατος τόσων άξιων μαχητών στην καταστροφή της Σικελίας είναι γεγονός. Το έργο αρχίζει με τον πρόλογο της Ιοκάστης -κεντρική, τραγική φιγούρα- σε όλη την εξέλιξη της τραγωδίας.

Στις «Φοίνισσες» ο Ευριπίδης γράφει μία προλυπρόσωπη τραγωδία όπου οι διάφοροι μύθοι συνταιριάζονται με τέτοιον τρόπο από τη γραφή του ποιητή έτσι ώστε στον πυρήνα, στο κέντρο, βρίσκεται η καταγγελία του εμφύλιου σπαραγμού ο οποίος στο έργο υπογραμμίζεται από τον έντονο διάλογο και την αντιμαχία των δύο αδελφών ενώ κορυφώνεται με τον τραγικό τους θάνατο. Είναι όλοι εκεί. Ο Παιδαγωγός, η Αντιγόνη, ο Κρέοντας, ο Μενοικέας, ο Τειρεσίας.

Αδιαμφισβήτητα μία από τις πιο κορυφαίες στιγμές του δράματος είναι η σύγκρουση Ετεοκλή - Πολυνείκη επί σκηνής με την Ιοκάστη παρούσα. Αλλά φυσικά η συμφιλίωση όχι μόνο δεν εξασφαλίζεται αλλά ο Ετεοκλής ζητάει να μην ταφεί το πτώμα του Πολυνείκη.

Στην παράσταση του ΘΟΚ (Επίδαυρος 23/24-08-02) η μετάφραση του Μιχάλη Πιερή αποτελεί μία πάρα πολύ καλή εργασία, τονίζοντας με ρυθμό και ευκρίνεια τη διαύγεια του Ευριπίδειου λόγου, έτσι ώστε να σκιαγραφούνται με σαφήνεια οι χαρακτήρες μεσ' από το λόγο. Παρ' όλα αυτά και με σκηνοθετική ευθύνη τα χορικά τα οποία τόσο ωραία αποδίδονται στη μετάφραση, στην παράσταση ακούσηκαν σ' αρχαία ελληνικά. Αυτή η πραγματικά ατυχής σκηνοθετική επιλογή στη «διγλωσσία» εμπόδισε τους θεατές να παρακολουθήσουν τη ροή της εξέλιξης του έργου, μαντεύοντας ότι ήξεραν από την υπόθεση της τραγωδίας.

Ο Νίκος Χαραλάμπους σκηνοθέτησε με μία σαφή αναζήτηση καινούργιων λύσεων στις «Φοίνισσες» του Ευριπίδη και επέλεξε τεράστιες σφαίρες -υδρογείους οι οποίες -υποθέτω- συμβολικά αναπαριστούσαν το τραγικό αδιέξοδο των ηρώων σε συνδυασμό με το κόκκινο και το μαύρο χρώμα (σκηνικά Αντης Παρτζίλης). Αλλά η σκηνοθετική ιδέα του επιβλητικού σκηνικού με την μπαρόκ υφή καθώς και τις «πλανητικές» διαστάσεις, έδρασε αυτόνομα χωρίς στέρεο σημείο επαφής με το κείμενο. Περισσότερο ως εντυπωσιακή εικόνα παρά ουσιαστικός κρίκος για την ερμηνεία του κειμένου και του λόγου, έτσι ώστε ν' αναδεικνύει τα εσωτερικά σημεία επαφής του έργου και του τοπίου.

Το ατού της παράστασης ήταν η Τζένη Ραϊτανοπούλου (Ιοκάστη) και εδώ σε αναπηρικό καροτσάκι, σ' ένα παραλήρημα χειρονομιών και σιωπηλής απελπισίας. Μία εξαιρετική, δημιουργική ερμηνεία. Επίσης δυνατή στιγμή της παράστασης ήταν και η καλορυθμισμένη εικόνα της σύγκρουσης των δύο αδελφών με τις ίδιες μάσκες. Εκφραστική και η ερμηνεία του Αντώνη Κατσαρή (Τειρεσίας).

Η σκηνοθετική άποψη δεν κατάφερε να «δέσει» την εικόνα με το κείμενο σε μια παράσταση η οποία πειραματίστηκε για μια νέα εκδοχή αλλά δεν άνοιξε το δρόμο για κάτι το εποικοδομητικά νεότερο.

Κριτική από
την Καλλιόπη Ραπανάκη